

TYTUVĖNŲ ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS BAŽNYČIOS DIDŽIOJO ALTORIAUS PAVEIKSLO *DIEVO MOTINA SU KŪDIKIU* VAIZDO IR MEDŽIAGINĖS STRUKTŪROS TRANSFORMACIJOS

Algimantas Vaineikis

LIETUVOS DAILĖS MUZIEJAUS PRANO GUDYNO RESTAURAVIMO CENTRAS

Rūdninkų g. 8, LT-01135 Vilnius

El. p. avaineikis@yahoo.com

Straipsnyje apžvelgiamas istorinis, religinis ir kultūrinis XVII a. pradžios kontekstas, lėmęs Valavičių giminės pasiryžimą funduoti Tytuvėnų ansamblio statybą. Taip pat Vilniaus vyskupo Eustachijaus Valavičiaus vaidmuo užsakant altorinį paveikslą.

Nagrinėjamos paveikslo *Dievo Motina su Kūdikiu*, tapyto nežinomo Lietuvos meistro XVII a. trečiajame dešimtmetyje (medis, drobė, raižytas kreidinis gruntas, polimentinis auksavimas, tempera ir aliejus, 199,3x119x2,5), forma, spalvos ir proporcijos, aptariama, kokias įžvalgas jos sukelia. Lyginamas kūrinio vaizdas, medžiaginė struktūra su kitų XVI–XVII a. ant medinių pagrindų tapytų paveikslų medžiagomis ir technika. Remiantis stratigrafiais dažų tyrimais parodoma, kaip sendamas keitėsi Tytuvėnų bažnyčios paveikslo *Dievo Motina su Kūdikiu* vaizdas, kodėl XVIII a. pradžioje jis buvo atnaujintas pertapant figūrų detales, kaip pakito medžiaginė struktūra, vaizdas, paveikslo figūras apkalus metaliniais drabužiais ir karūnomis, o foną aksomu. Straipsnyje aprašoma atvaizdo būklė prieš konservavimą, konservavimo ir restauravimo darbai.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Tytuvėnai, paveikslas *Dievo Motina su Kūdikiu*, Eustachijus Valavičius.

Didelis netikėtumas laukė Lietuvos dailės muziejaus (toliau – LDM) specialistų, kurie, į Šiluvos bazilikos didįjį altorių 2002 m. sugrąžinę restauruotą stebuklingąjį Mergelės Marijos paveikslą, užsuko į Tytuvėnų šventovę ir, bažnyčios vertybes uoliai puoselėjančio klebono Vytauto Butkaus paprašyti, apžiūrėjo didžiąjame alto-

riuje esantį paveikslą *Dievo Motina su Kūdikiu*. LDM direktoriui Romualdai Budriui kilo mintis atlikti šio atvaizdo tyrimus ir jį restauruoti. Šiaulių vyskupui Eugenijui Bartuliui pritarus, Tytuvėnų paveikslas 2002 m. pabaigoje buvo atvežtas į Prano Gudyno restauravimo centrą ir 2003–2006 m. restauruotas.

THE TRANSFORMATIONS OF THE IMAGE AND MATERIAL STRUCTURE OF THE PAINTING *OUR LADY WITH CHILD* FROM THE HIGH ALTAR OF THE BLESSED VIRGIN MARY CHURCH IN TYTUVĖNAI

Algimantas Vaineikis

KEY WORDS: Tytuvėnai, painting *Our Lady with Child*, Eustachijus Valavičius, restoration of painting.

SUMMARY

The article analyses the painting *Our Lady with Child* of an unknown Lithuanian artist from the 1620s (wood, canvas, engraved chalk ground, gilding on bole, tempera/oil 199.3 x 119 x 2.5 cm). It starts with a short overview of historical, religious and cultural milieu of the creation of the painting and religious events leading to eventual proliferation of Marian cult in the Grand Duchy of Lithuania. Among such are the Order of the Observant Friar Minors (St Bernardino branch) taking root and becoming active in Samogitia. Highlighted are also such factors as the determination of the Valavičius to fund the construction of a monastery in Tytuvėnai and the role of

Eustachijus Valavičius in commissioning the painting for the high altar of the church.

The article analyses the shape, colour scheme and proportions of the painting, their harmonious co-ordination and how they influence the beholder. The material structure of the painting is compared to materials and techniques employed in other works painted on wooden supports in the 16th and 17th centuries. The stratigraphical examination of the painting *Our Lady with Child* of Tytuvėnai demonstrates the alterations taking place with time in the painting. In the early 18th century, the image was restored. The figures and, partially, faces and hands were repainted, significantly altering the material structure and the look of the painting. The overall impression was even further altered when the figures were dressed in silver casings and the background in red velvet. The article discusses how tradition and aesthetic tastes in Christian art influenced the look of the painting. The article details the condition of the painting prior to its conservation and records the conservation and the restoration work done on it. Described is also the condition of the silver casing prior to its conservation, the work of conservation and restoration. The question is raised whether the restoration of the work of art to its original state by removing the historically formed overpainted layers is always possible and the most effective approach.